

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгд
арадай
газетэ

1995
СЕНТЯБРЬ
20
Намарай хинхүү бишэн
нарын 26
СРЕДА
гарагай 4
№177 (19271)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

ХАРИЛСАА ТОГТООЛГЫН ЗАМ

Корей Республикын Генеральна консул господин Ли Сок Гон Буряад орондо эрбэ. Республикын Президент Леонид болон Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Михаил Семенов Ли Сок Гонтой уулзажа хөөрөлдэһэн байгаа.

Генеральна консулой албанай хэрэгээр ерэхэн ушарые Корейн Республикын манай Буряад оронтой худалдаа наймаанай-экономическа холбоо барисаагаа үргэдхэхэ хүсэлэнтэй байһые Ли Сок Гонтой гэршэлнэ гэжэ республикын Президент Леонид Потапов хөөрөлдөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

Корейн Республикын болон Буряад Республикын хоорондох и-экономическа холбоо үргэдхэхын тула бүхы арга хургаяа элсүүлхэдэ гэжэ Ли Сок Гон найдуулаа. Буряадай экономикадо бодото-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

Буряад Республикын Президент Леонид Потапов господин Ли Сок Гондо хүсрээ. Ээлжээндээ Генеральна консулой албанай хэрэгээр Корейн Республикада ошохыень Буряад Республикын Президентые уриа. Энэ урилгань баяртайгаар хүлээгдэн-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Лев Табалаев, Президенттын советнигүүд Николай Атанов, Брэндон О, гадаадын-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

Буряад Республикын Президентын
ба Правительствын хэблэлэй албан.

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Элхэг зоригтой барихадаа, эрэлхэг зориг, шэн габьяа харуулһанайн-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГОЙ ОРДЕНООР

Ситников Сергей Александровиче — акционернэ "Улан-Удэ" авиапредприятие" бүлгэмэй эскадрилин командирай-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

Россин Федерацийн Президент
Б.ЕЛЬЦИН.

Москва, Кремль.
1995 оной сентябрийн 7.

Хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд

Улсдаа технологию нарийжуулгада, эрэлхэг зоригтой барихадаа, эрэлхэг зориг, шэн габьяа харуулһанайн-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

Геологийн ба газарай нюуса баялигуудые барихадаа, эрэлхэг зориг, шэн габьяа харуулһанайн-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ. Минерально-түүхэй эдэй болон ой-мөхөөрмөнөөнэй үедэ тэмдэглээ.

Ажагуудалай хангалгын талаар габьяатай

байһанайнгаа ба олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнгаа түлөө "Бурятбытсервис" гэжэ үйлдбэрийн республиканска түбэй начальник Александр Федорович Гусятинский Буряад Республикын Президентын 1995 оной сентябрийн 18-най Зарлигаар "Буряад Республикын ажагуудалай талаар хангалгын албанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Барилгын талаар габьяатай байһанайнгаа ба олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнгаа түлөө Буряад Республикын Президентын 1995 оной сентябрийн 18-най Зарлигаар Буряад Республикын Барилгын министерствын дэргэдэхи гүрэнэй аневомовствениэ экспертизын болон барилгын ажал ябуулгын лицензионно түбэй управлениин начальник И.И.Игоревич Андросюк "Буряад Республикын габьяата барилгашан" гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Мүнөөнэй хэсүүхэн эрхэ байдалда хүдөөгэй ажалшадай ханаа сэдхэхэе заахашье наань, сагааруулха, багахан баярлуулха юмэн—энэ жэлэй намарай үргэмжэтэй найхан саг болоо гэхэдэ, ехэ алдуутгүй.

Үнгэрхэн июль, август, мүн мүнөө сентябрийншье түрүүшын хахадта сагай уларил яһалал найн, хура бороо багатай байжа, хүдөөгэй ажахынуудта ехэнхи үбһээ хаха саг соонь сабшажа, хуряжа абаха, бусад тэжээлшье горитой нөөсэлхэ арга олгоо гэшээ. Илангаяа зунай һүүл болон намарай эхин харануудай халуун дулаан үдэрнүүдэ таряан түргэн эдээшжэ, ажахынуудые ургаса хуряалгадаа эртэ орохо аргатайшье болгоо.

Сентябрийн 15-най мэдээгээр республикын бүхы аймагуудай ажахынууд таряагаа түлэг хадажа, хуряжа байна. Нёдондо энэ үедэ үсөөн лэ аймагууд хуряалгадаа эхилээд байгаа ха юм.

Мүнөө бүхыдөө хуряагдаха ёһотой 322.244 гектар таряанай 56.716 гектарынь унагаагаад, 30 мянга үлүүтэй гектарай ургаса хуряагдажа, 34.644 тонно орооһон сохигдоо. Тиихэдэ үнгэрэгшэ жэлдэ сентябрийн 16-да оройдоол 22,3 мянган гектар таряан хадагаад, 14 мянган гектарынь хуряагдаад байһан. Байгша ондо олонхи аймагуудай ажахынуудта таряанай ургасашье нёдондонойхиоо нэгэ бага дээшээ абтана.

Гадна зарим ажахынууд, жэшээнь, Баргажанай аймагай Хилганын колхозой бултанһаа түрүүлэн таряагаа хуряжа дүүргэбэ. Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын аймагуудай зарим ажахынууд ехэнхи ургасаяа хадажа, хуряжа үрдинхэй. Хэрбээ үшөө арбаад үдэр соо наратай сэлмэг байгаа наань, диалэнхи олон аймагуудта таряанай горитой хубинь абтахал ёһотой.

Эдэ үдэрнүүдтэ хартаабха, овоочой ургаса баһал түлэг хуряагдажа байна. Республика соо бүхыдөө таригдаһан 2154 гектар хартаабхын 326 гектарай

Ургаса хуряалга-95

УЛАРИЛАЙ ҮРГЭМЖЭТЭЙ БАЙБАШЬЕ...

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДА ТАРЯНАЙ
ХЭР ХУРЯАГДАЖА БАЙҢАН ТУХАЙ

1995 оной сентябрийн 15-най мэдээн

Аймагууд	Хуряагдаха хуряан (гектараар)	Тэрэһнээ хадагда- һанынь (процент)	Хуряагда- һанынь (гектараар)	Гектар бүриһөө абһанан ургаса (цент)
Баргажанай	9730	38	3675	12
Хойто-Байгалай	150	80	80	1
Захаамнай	4932	35	526	8
Мухар-Шэбэрэй	46386	31	4350	12
Кабанскын	19995	26	3472	17
Хуралхаанай	13240	25	3350	11
Задын	40097	18	5246	11
Ивалгын	7822	18	1080	7
Загарайн	11590	16	1082	6
Хяагтын	27955	16	1400	9
Яруунын	18256	15	330	11
Тарбагатайн	18201	11	2020	13
Хориин	17265	11	753	10
Түнхэнэй	12911	10	370	8
Бэшүүрэй	37136	9	1670	12
Прибайкалийн	4498	8	375	11
Сэлэнгын	17815	8	140	8
Хажэнгын	15054	4	220	12
Республика бүхыдөө	322.244	18	34.644	12

ургаса малтагдаад, 3620 тонно хартаабха абтаа. Ургасань нёдондонойхиоо хураггүй дооһоо.

Энээнтэй хамта бүхыдөө абтаха ёһотой 1078 гектар овоочой 111,7 гектарай ургаса хуряагдаад, 1363 тонно огородой эдээн суглуулагдаа. Энэнь гектарай 100 центнерһээ тээ дээшлэхэн ургаса абтана.

Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ үедэ 47 гектар хуряагдаад, 605 тонно овоц абтаад байгаа.

Илангаяа таряа хуряалгын муу бэшээр ябуулагдажа байбашье наань, бүхы дээрэнэ энэ жэлэй ургаса хуряалгада ханаата болохоор юмэн олон. Нилээд ехэ газарта таряа хуряжа абаха ёһотой Бэшүүрэй, Хяагтын, Сэлэнгын, Хажэнгын, Тарбагатайн, Хориин

аймагуудай ажахынуудта ургасань аяар 85-90 процент үшөө "хүлһөө буулгадаггүй" байна ха юм. Тэрэшлэн Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Тарбагатайн, Загарайн аймагуудта баһал нилээд ехэ газарта хартаабха малтагдаха болоно. Нэн түрүүн жатка, комбайн болон бусад техникын дутадаһан дээрэһээ ургаса хуряалга унжагайрха тулдаа хүрэнхэй.

Тиимэһээ таряалан дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдэй, илангаяа механизаторнуудай шударгы ажалһаа, тэдэнэйл оролдолоһоо энэ жэлэй ургасын хуби заяан сэхэ дулдыдаха байна.

Редакцийн социально-экономическа таһаг.

ХИЛГАНЫНХИД ТАРЯАГАА ХУРЯАБА

Баргажанай аймагай Хилганын колхозой таряашад ургаса хуряаха харюусалгатай хүдэлмэреэ ажалай арбан үдэр

соо түгэсхэнэ байна. Эндэхи механизаторнууд 2000 гектар таряалан дээрэһээ бүхыдөө 23000 центнер гэхэ гү, али гектарай

дунда зэргээр 10,5 центнер алтан шаргал орооһо амбаарлаа.

Манай корп.

Буряад Республикын Арадай Хуралай ТОГТООЛ

1994 ОНОЙ ИЮЛЬҺЭЭ 1995 ОНОЙ АВГУСТ
БОЛОТОР БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

1994 оной июльһээ 1995 оной август болотор Арадай Хуралай хүдэлмэри тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семёновой хэһэн мэдээсэлые шагнажа, зүбшэн хэлсээд, Буряад Республикын Арадай Хурал ингэжэ тогтооно:

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семёновой хэһэн мэдээсэлые анхаралдаа абаха.
2. Парламентын хуули гаргалгын ажал ябуулгы, хунгуулиин округуудай хүдэлмэри, Буряад Республикын Арадай Хуралай абһан Буряад Республикын хуулинууды, бусад актууды бээлүүлгын хойноһоо хиналгы саашадань шангалдаха талаар Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатууд, Совет болон комитетууд нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абаха.

Буряад Республикын
Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М.И.СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото.
1995 оной сентябрийн 8.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДА НЮТАГАЙ ӨӨНЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫЕ ЭМХИДХЭЛГЫН ЮРЭНХЫ ГОЛ ЁНОНУУД ТУХАЙ

(Үргэлжлэл. Эхинийн сентябриин 19-нэй дугаарта).

IV ХУБИ

НЮТАГАЙ ӨӨНЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ЭМХИДХЭЛЭЙ ҮНДЭНЭ НУУРИНУУД

Бүлэг 4. НЮТАГАЙ ӨӨНЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ЗУРГААНУУД

СТАТЬЯ 23. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта ороно гэбэл:

— тус Хуулитай зохилдуулан байгуулагдахан нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгын болон гүйсэдхэлгын зургаанууд;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүримтэй (уставтай) зохилдуулан байгуулагдахан зургаанууд;

— дээрэ дурсагдахан зургаануудай байгууламжын подразделенинүүд.

2. Муниципальна эмхидэлнүүдэй нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын хунгагадаг зургаанууд заабол байгуулагдадаг.

3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд эмхидхэгдэн байгуулагдахадаа, хуули ёһонуудыг зохёохо, захирха, гүйсэдхэхэ, хинаха эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэй байдаг. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудыг байгуулгын гурим "Буряад Республика дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудыг хунгаха хунгалта тухай" Буряад Республикын Хууляар тодорхойлогдог.

4. Үндэһэтэнэй түүхэтэ болон нютагай ондоо ёһо заншалуудтай зохилдуулагдан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай нэрэ тус Хууляар тогтоогдож, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай устав (дүрим) дотор батадхагдадаг.

5. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд гүрэнэй засагай зургаануудай системэдэ оруулагдадаггүй. Гүрэнэй засагай зургаанууд болон гүрэнэй тушаалта нюурнууд нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудыг гүйсэдхэн бэлүүлхэ, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудыг байгуулаха ёһогүй.

6. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд өөһэдын эрхэ мэдэлтэй байдаг, гүрэнэй засагай зургаануудай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын бусад зургаануудай эрхэ мэдэлдэ

ородог асуудалнуудыг хаража үзэлгэдэ хабаадаха эрхэгүй.

СТАТЬЯ 24. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдыг олгогдо.

1. Федеральна Хуулинуудтай, Буряад Республикын Хуулинуудтай зохилдуулан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэй байдаг.

2. Тэдэнэртэ даалагдахан гүрэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдыг бэлүүлхын тула, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта материална ба мүнхэн хангай шухала хэрэгсэлнүүд дамжуулагдадаг.

3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдыг бэлүүлхын тула үгтэхэ мүнхэ зөөринүүд федеральна ба республиканска бюджетүүдтэ жэл бүри хараалагдадаг.

4. Хууляар дамжуулагдан үгтэнэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдыг бэлүүлгэ гүрэнэй зүгһөө хинададаг. Гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдыг нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай бэлүүлгын хойноһоо хиналгын гурим Федеральна хуулинуудаар, Буряад Республикын хуулинуудаар тодорхойлогдог.

СТАТЬЯ 25. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай байгууламжа

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай байгууламжа тус Хуулитай зохилдуулагдажа, хүн зоноор бээ даагаад тодорхойлогдог, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай устав (дүрим) соо батадхагдадаг.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд муниципальна эмхидэлнүүдтэ бүридүүлэгдэдэг.

СТАТЬЯ 26. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд - юридическэ нюурнууд

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд юридическэ нюурнууд болоно, тэдэ өөһэдын зөөритэй, энэ

зөөринь оперативна захиргаанда гү, али ажахын мэдэлдэ байдаг, нютагай бюджетһээ домологдог өөһэдын мүнхэ зөөритэй, зөөрийн ба хубийн зөөридэ хабаагүй эрхэ болон уялгануудтай, өөһэдөө сүүдтэ хандаха, харюусагша болохо эрхэтэй, тамгатай, углуугай тамгатай, саарһа дансатай, банкын эмхи зургаануудта тоосооной, валютын ба ондоо счедуудтай байдаг.

2. Территориальна ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд муниципальна эмхидэлнүүдтэй уставтай (дүримтэй) зохилдуулан, юридическэ нюурнууд болодог.

СТАТЬЯ 27. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһан

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһан хадаа нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын хунгагадаг тушаалта нюур мүн.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын дээдэ тушаалта нюурай нэрэ нютагай онсо шэнжэнүүдыг хараада абажа, хүн зоноор бээ даагаад гү, али нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаанаар тус Хуулитай зохилдуулан тодорхойлогдог.

3. Хотын, районой, аймагай, хууринай, сомоной, сельсоветэй нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваа, зайһан хүн зоноор лэ 2-һоо 4 жэл хүрэтэр болзроор хунгагадаг.

Муниципальна эмхидэлнүүдэй бүридэдэ ородог хууринуудта, тосхонуудта, улсуудта староста хунгадаха аргатай.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһание хунгаха гурим "Буряад Республика дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудыг хунгаха тухай" Буряад Республикын Хууляар тодорхойлогдог.

5. Хунгалтын болоогүй хаань, үгы гэбэл, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын толгойлогшын эрхэ түлөөлэлгэнүүдыг болзорһоо урид болжуулаа гэһэн хаань, гурбан харын болзорһоо оройтуулангүй хунгалта үнгэргэгдэдэг.

6. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын шэнэ зайһанай тушаалдаа ороторнь нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһан эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэлүүлэдэг.

7. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ болзорһоо урид болжуулаа хаань, энэ тушаалай уялга саг зуураар гүйсэдхэгшэ зохихо түлөөлэлгэтэ зургаанаар томилогдог.

8. Энэ тушаалда ороһонтойнь дашарамдуулан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанда олгогдог социальна лаб хангалганууд Россин Федерациин болон Буряад Республикын Хууляар тодорхойлогдог.

СТАТЬЯ 28. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай эрхэ түлөөлэлгэнүүд

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһан өөрөө гү, али өөрынгөө байгуулан нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудаар дамжуулан:

— муниципальна ажахыг эрхиддэг;

— муниципальна зөөри болон өөһэдын объектнүүдыг мэдэлдэ байлдадаг;

— нютагай бюджет зохёдог, тэрэниг бэлүүлгыг хангадаг;

— зохихо газар нютагайнгаа социально-экономическэ хүгжэлтын программнуудыг зохёдог ба бэлүүлдэг;

— муниципальна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдыг томилогдог;

— хуули ёһо, эрхэтэдэй эрхэнүүд ба сүлөөнүүдыг хангаха, зөөри болон ниитын гурим сахиха, гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар хэмжээнүүдыг бэлүүлдэг;

— Буряад Республикын засагай гүрэнэй зургаануудай шийдхэбэринүүдыг бэлүүлдэг;

— кадрнуудаар хангалгын, муниципальна алба хаагшэдыг бэлдэлгын, мэргэжэлыг дээшлүүлгын асуудалнуудыг шийдхэдэг;

— гүйсэдхэлгэ-захиралтын ондоо уялгануудыг, хууляар тэрэндэ даалагдахан эрхэ түлөөлэлгэнүүдыг бэлүүлдэг.

2. Нютагай өөһэдыгөө

хүтэлбэрилгын зайһан зохихо түлөөлэлгэтэ зургаан толгойлдог, хуурин тосхонуу суглаануудыг (сходоуудыг) ажа хуушад конференцинуудыг үнгэртэ тэдэнэй шийдхэбэринүүд гараа табиддаг, нютаг захиргаание хүтэлбэрилдэг.

СТАТЬЯ 29. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһание тушаалһаань буулгалга

1. Тэдэнэй ниитэ тоого дүрбэнэй нэгэ хубиһаа үсөө бэшэ донуудай дурадхал, нютагай өөһэдыгөө

хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэ зургаан нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһание тушаалһаань буулгахын тула үндэһэ хуури боложо магд ушар баримтанууд болоно тэрэнэй уялганууд хангалтагүйгөөр дүүргэ гү, али нэрэ хүндээс бузарлаһан ябадал гаргаа хаань, үгы гэбэл, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай нэрынь гутааһа ябадал гаргаа хаань (юумэ хэнгүй байгаа хаань), нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай хүсэндөө байһан хуули болоно устав (дүрим) хазагайруулаа хаань, хаража үзэхын тула комисси байгуулдаг.

2. Комиссиин хүдэлмэрийг дүнгүүдээр нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай Буряад Республикын Конституцида хазагайруулаа гү, али тэрэнэй улоовно хэрэг үүдхэмэ ябадал гаргаа хаань, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэ зургаан: — нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай гаргаһан нормативна актуудыг Буряад Республикын Конституцида зохилдог байһыень хаража үзэхын тула Буряад Республикын Конституционно Сүүдтэ;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай ябуулануудта хэһэн гэм зэм тэмдэгэй бии байһан тухай Буряад Республикын зохихо сүүдүүдтэ хандадаг.

3. Комиссиин хүдэлмэрийг дүнгүүдээр нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэ зургаан нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай тушаалһаань буулгаха тухай

– муниципальна эмхидэлэй
таваар хараалагдаһан
муниципальна эмхидэл
таваарын зүйлүүдэй талаар
уялгата ёһо гуримуудые

УЛАОЛЭЛГЭТЭ зургаанай
унгагдахан депутадуудай

—ньютагай удха шанартай
палбаринууды, харьяата

нютагай өөхэдыгөө
хүтэлбэрилгын зайһан гараа

БҮЛЭГ 5. ЭРХЭТЭДЭЙ НАНАЛ БОДОЛОО СЭХЭ МЭДҮҮЛГЫН ТҮХЭЛ МАЯГУУД БА НЮТАГАЙ ӨӨНЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫЕ БЭЭЛҮҮЛГЫН БУСАД ТҮХЭЛ МАЯГУУД

СТАТЬЯ 39. Нютагай асуулта

1. Нютагай удха шанартай илангаяа шухала асуудалнуудаар нютагай асуултанууд үнгэргэгдэдэг.

2. Хунгаха эрхэтэй бүхы эрхэтэд нютагай асуултануудта хабсааха эрхэтэй. Нютагай асуултада хабсааха сүлөө байдаг.

3. Нютагай асуултануудта дуугаа үгэлгэ нюусаар үнгэргэгдэдэг, эрхэтэдэй дуугаа үгэлгын хойнохоо хиналта хэжэ болодоггүй.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлхэ зургаанай эдэбхи гаргахдаа гү, али уставтай (гуримтай) таараадуулан, зоной эрилтэ табихада, нютагай асуулта үнгэргэгдэдэг.

5. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставаар (гуримаар) тодорхойлогдоһон асуудалнууд нютагай асуултада табигдажа болодог. Зүгөөр нимэ асуудалнууд табигдахгүй гэдэл: —нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые үгы болгохо тухай;

—нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта тушаалтадые томилхо, сүлөөлхэ тухай;

—нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын, туд-туд зургаануудай хуулита ямар нэгэ актуудаар шийдхэбэри абажа баталтарни;

—нютагай налогуудые болон бусад татабаринуудые тогтоолго;

—бюджетэй ба финансын асуудалнуудые шийдхэлгэ.

6. Асуултада табигдаһан асуудалнууд олон ондоогоор ойлгогдодог байжа болохогүй.

7. Асуултын үедэ абтаһан шийдхэбэринүүд нютагай туд-туд өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай хуулита актуудаар батаагдадаг, бүхы зургаанууд, тушаалта зон,

предприятинууд, эмхи зургаанууд, эмхинууд болон эрхэтэд тэдэниие заабол дүүргэхэ уялгатай байдаг. Нютагай асуултын дүнгөөр абтаһан шийдхэбэринүүд болон дуугаа үгэлгын дүнгүүд тусхай ёһоор тунхаглагдадаг (олондо мэдээсэгдэдэг), шийдхэбэриень бээлүүлхын тулада хуулита актын хэрэгтэй хаань, тус асуудал шийдхэхэ эрхэтэй нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаан тэрэ актыень баталан абадаг.

8. Нютагай асуулта хараалха, үнгэргэхэ, тэрээн дээрэ шийдхэбэри абаха талаар гурим Буряад Республикын хуулинуудаар тодорхойлогдоод, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставаар (гуримаар) батаагдадаг.

СТАТЬЯ 40. Ажаһуугшадай суглаан, конференци

1. Муниципальная байгууламжа н у у д а а ж а һ у у г ш а д а й с у г л а а н у у д а й, эрхэтэдэй конференцинуудые зарладаг, бодото демократиин бусад түхэл маягууд бээлүүлэгдэдэг.

2. Ажаһуугшадай суглаанууд, конференцинууд хэрэгтэй сагтаа зарлагдадаг. Тийхэдээ жэл соо нэгэ удаа заабол үнгэргэгдэдэг.

3. Ажаһуугшадай с у г л а а н у у д а й, конференцинуудэй үзэмжэдэ нимэ асуудалнууд заабол табигдадаг.

—нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын устав (гурим) баталан абалга;

—гаргашануудые түсэблэн харалга, дүүргэсэ тухайнь тоосолго;

—тосхоной социально-экономическа түсэбүүд болоод программануудые баталан абалга;

—захиргаанай штадые баталалга ба гаргашануудыень хараалалга;

—гүрэнэй засагай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта хамтынгаа хандалгануудые эльгээлгэ;

—татабаринуудаа тогтоон элрүүлгэ, бултанай зөөри болохо газар хэрэглээг;

—нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай ажал ябуулгы хинан шалгалга.

4. Ажаһуугшадай суглаан гү, али конференци дээрэ батаагдаан абтаһан шийдхэбэринүүдые бүхы зургаанууд, тушаалта зон, предприятинууд, эмхи зургаанууд, эмхинууд болон эрхэтэд заабол бээлүүлхэ ёһотой.

5. Ажаһуугшадай суглаа, конференци зарлаха, үнгэргэхэ гурим "Буряад Республикада нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые хунгаха тухай" Хууляар тодорхойлогдоод, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай у с т а в а а р (гуримаар) батаагдадаг.

СТАТЬЯ 41. Эрхэтэдэй эдэбхи

1. Муниципальная байгууламжада ажаһуугшад нютагай асуулта үнгэргэхэ талаар эдэбхи гаргахэ эрхэтэй.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын тус уставһаа (гуримһаа) уламжалан, эндэ ажаһуудаг зон хуули зохёохо талаар эдэбхи гаргахэ аргатай.

3. Ажаһуугшадай эдэбхи гаргажа, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта оруулан нормативна хуулита актууд зоной үргэн хабсаадалгатайгаар нэзмэл заседани дээрэ заабол зүбшэн хэлсэгдэдэг, дүнгүүдынь олоной анхараада дурадахадаг.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставай (гуримай) ёһоор зон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта асуулгатайгаар хандаха эрхэтэй.

5. Эрхэтэдэй хандаагын гол асуудалнуудаар нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын тушаалта зон нэгэ харын турша соо харюу үгэдэг. Эрхэтэдэй хандаагинуудта харюу үгэлгын болзор ба гуримай хазгайруулаһанайнь түлөө нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын тушаалта зондо тохоргохо захиргаанай харюусаага мүнөө хүсэндөө байһан хуулинуудаар тогтоогдодог.

СТАТЬЯ 42. Арад зоной нютагай ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ

1. Муниципальная байгууламжын зарим хубидань (муниципальная байгууламжа бэшэ тосхонуудай газар, микрорайонууд, квартаанууд, үйлсэнууд болон бусад) нютагай удха шанартай асуудалнуудые өөһэдыгөө эдэбхээр зоной бии болгоһон зургаануудаар дамжуулан шийдхэхэ хараатай, тэдэнэй эмхинууд территориальная ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ гээд тоологдодог.

2. Ажаһуугшадай суглаанууд, конференцинууд дээрэ нютагай ажабайдалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, демократиин бусад түхэл янзануудые хэрэглэжэ, территориальная ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта (тосхонуудай, микрорайонуудай, квартаануудай соведүүд болон комитетүүдтэ, мүн ажаһуудаг газартаа зоной эмхидхэнэн ниитын хайн дуранай зургаануудта (гэрэй, үйлсын комитетүүдтэ болон бусадта) ажал ябуулжа, территориальная нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ бээлүүлэгдэдэг.

3. Арад зоной ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай ажал ябуулдаг газарын зоной эдэбхээр нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын тус-тус з у р г а а н у у д а а р тодорхойлогдодог.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд территориальная ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын хандааг.

5. Арад зоной ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түхэл янзанууд, тэрэ бээлүүлгын гурим хадаа нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ уставауд (гуримууд) тодорхойлогдодог.

СТАТЬЯ 43. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын бусад түхэл янзанууд

Тус Хууляар хараалаһан нютагай ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын янзануудһаа гадна Буряад Республикын Конституци хүсэндөө байһан хуулинууд таараадуулан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ ондоошье аргануудые хэрэглэжэ бээлүүлдэг.

СТАТЬЯ 44. Муниципальн хунгалтанууд

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд болон тушаалта зонинь хунгалтанууд сэхээр, нюусаар, нэгэн эрхэтэйгээр дуугаа үгэлгэ үндэһэн дээрэ үнгэргэдэг.

2. Тус хунгалтанууд мандатна мажоритарна арга эмхидхэгдэдэг.

3. Хунгалтануудта хабсаага сүлөө байдаг, хунгалтанууд олондо мэдээсэлгын үндэ дээрэ үнгэргэгдэдэг.

4. Буряад Республикада эрхэтэн бүхэндэ хунгалтанууд ади эрхэтэйгээр хабсаадалга арга олгогдодог.

5. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанууд болон тушаалта зонинь хунгалгын гурим "Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ зургаануудые Буряад Республикада хунгалга тухай Хууляар тодорхойлогдодог."

6. Хунгалтануудай үндэһэн гаргашанууд тус нютагай бюджетүүдһээ абтаг.

7. Муниципальн хунгалтануудые үнгэргэлгэ Россин Федерациин болон Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаанууд найдамтайгаар хангадаг.

БҮЛЭГ 6. НЮТАГАЙ ӨӨНЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ТҮЛӨӨЛХЭ ЗУРГААНАЙ ДЕПУТАДУУД

СТАТЬЯ 45. Депутадай статус

1. Депутат хадаа нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлхэ зургаануудай гэгшүүн байдаг.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай газар дээрэ ажаһуугшадай нанал бодолые депутат баримталан харуулдаг.

3. Депутадай ямаршье хааггүйгээр, ашаг үрэтэйгөөр эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бээлүүлхэ, эрхэнүүдээ, нэрэ

хүндээ хамгаалха арга боломжонуудынь дүүрэнээр хангагдадаг.

4. Буряад Республикын Конституци болон хуулинуудта, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставта (гуримда) түшэглэн баримталжа, депутат ажал ябуулгаяа эрхилдэг.

5. Депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүд хунгадаһан үдэрһөөнь хойшо захиалад, шэнэ депутатай эрхэ

түлөөлэлгэнүүдэй мэдэрэгдэһэн үдэр түгэсэдэг.

6. Гол ажалһаа гү, али тушаалһаа сүлөөлэгдэжэ, мэргэжэлтэ үндэһэн дээрэ нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын уставтай (гуримтай) таараадуулан ажалаа ябуулдаг.

7. Эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйнгээ дүүрээдүй байхадань, хунгалтадай эрилтээр депутат тушаалһаа буулгагдадаг. Энээнэй гурим Буряад

Республикын хуулинуудтай таараадуулаһан, уставаар (гуримаар) тодорхойлогдодог.

8. Депутадай статус, тэрэнэй статустай холбоотой социальная хүнгалалтанууд болон хизаарлаатанууд Россин Федерациин Конституцияар ба хуулинуудаар, Буряад Республикын Конституцияар ба хуулинуудаар тогтоогдодог.

СТАТЬЯ 46. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын

депутатуудай ба хунгалтадай тушаалта зоной ойро хүртэшгүй байла

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын депутатууд хунгалтадай тушаалта зон ойро хүртэшгүй байдаг. Тэднээр гэмтэ ябадал гаргаһан газартаа балшыса баряагүй ха, нэмэ дээрэн Буряад Республикын прокуророй үшөөлгүшье арестовалжа, нэгжэ болохогүй.

БҮЛЭГ 7. МУНИЦИПАЛЬНА АЛБАН

СТАТЬЯ 47. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта алба хэлгэ

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта алба хэлгэ зон муниципальная алба хаагшад гэжэ тоологдодог.

2. Алба хэлгы хуулита ёһоор гуримшуулга, тэрэ тоодо тушаалтада табигдадаг эрилтанууд, алба хэлгын статус, алба хэлгын онсо шэнжэнүүд, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта алба хэлгы хүтэлбэрилгэ, эдэ бүтэдын хуулита үндэһэ хуури

"Буряад Республикадахи муниципальная алба хэлгэн тухай" Хууляар тодорхойлогдодог, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай устав (гурим) соо батаагдадаг.

3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта алба хэлгы эмхидхэлгын онсо хажуунуудые эдэ зургаанууд бээз даагаад тодорхойлодог.

СТАТЬЯ 48. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта алба хэлгэтэй холбоотой хизаарлаатанууд

Тушаалта уялгануудаарнь хараалагдаагүй нимэ ушарнуудта муниципальная алба хаагшада хоригдодог гэдэл:

— өөрөө гү, али этигэмжэтэ нюурнуудаараа дамжуулан, олзын хэрэг эрхилээг;

— ажагы эрхилдэг эмхиин хүтэлбэрилгын зургаанай гэгшүүн байла;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанда ондоо зоной түлөөлэгшэ гү, али хэрэгүүдынь эрхилдэгшэ байла; — албанһаа гадуур хэрэгүүдтэ материално-техническэ,

финансова, мэдээсэлэй хэрэгсэлнүүдые, муниципальная бусад зөөри, албанай мэдээсэл хэрэглээг;

— тушаалта эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бээлүүлхэнэйнгээ түлөө юридическа нюурнуудһаа болон эрхэтэдһээ бээлүүдые, бусад туһаламжа абалга;

— тушаалта уялгануудаа дүүргэн, уласхоорондын халсээнүүдээр хараалагдаһан албанай хэрэгүүдһээ бэшэ ушарнуудта юридическэ

нюурнуудай гү, али эрхэтэд мүнөөр хилын саана гаралга забастовконууд хабсаадалга.

СТАТЬЯ 49. Муниципальн алба хаагшын олзо оршо түл мэдээсэлнүүд

Муниципальная алба хаагш бүхэн налогтаталгын албанууд олзо оршо тухайгаа деклараци жэл бүхэндэ үгэдэг.

(Үргэлжэлэлын зохио гараха).

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

ХҮН ЗОНИИЕ ХАНГАХЫЕ ОРОЛДОГШОБДИ

Түрүүлэгш мүнөөнэй үе сагта ямаршье түсэбгүйгөөр, ямаршье тодорхой хараагүйгөөр хүдөөгэй зониие шухаг эд бараагаар, олоой гол зүйлнүүдээр хангаха гэшшэ худалдаа эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ угаа үндэ болонхой. Энэзониие бидэ үдэр бүхэндэ дээрээ мэдэрнэбди. Хоорон тагуудтай тинууа тушаа аймагайнгаа газетын ханууд дээрэ хаяхан уншаан байнаб. Манай аймагай холын багахан тосхонуудта хэзэ хабаатай. Энэ шухала хэрэгэй иимэ зоний хүдөөгэй зон өөхэдөө маниие оролдог байха юм. Зондо тон хилээмэн, хүрпээ, дабан, тамхин гэхэ худалдаа наймаанда үгы тухай хилхидэй гэмэрэлдэжэ, гомдожо ябахыень сагта хэн харабаб, хэн дуулабаб?

Хунилын худалдаа наймаанай ажахын тоосоогоор хүдэлдэг предпритийн магазинуудай эмхирилэгшэд энэ хэрэгтэ ходоодоо ханалаа зониие хэрэгтэй юмээрнэ гүйсэд хангахые оролдог юм. Ехэ-Хунила хууринай хуушадые бүхы талааань гүйсэд хангадаг манай түрүүшын хэмжээ ябуулганууд аймагайнгай газетэдэ баһал үргэнөөр гээшэ. Бидэ өөхэдэйнгөө мэдэлэй наймаанай эмхинүүдэй штадай бүридэл бүхы магазинуудта хүдэлдэг хүнүүдэйнгээ үсөөн болгобобди. Тэрэннээ гадна продукци хэрэлдэг, эд бараа гаргадаг предпритинуудтай, нэн түрүүн хангалгын хууштай нягта холбоо байгууланхайбди. Хунилага хүнүүдэй мүнөөнэй эрилтэнүүдые нь шудалжа үзөөбди, магазинуудайнгаа ханалаа сагыень хараа байса утадхаабди. Магазиныдай наймаалагшаднаа гадна тэдэнэрые манар мүнөө худалдаа наймаанай баазануудта предпритинуудта автомашинаар ошоожо, хуушээр мүнөө өөхэдөө асардаг болонхой.

Хунилоосондо ороһон манай предпритийн хуушадта, тодорхойлбод, манай магазинда тон тэрэ юмэнүүд наймаанда ходоодоо байдаг гэжэ эхэлэбди. Бидэ, намтай сүт хүдэлдэг минии наймаа, наймаалагшад Татьяна Прокопьевна, Елена Нарокова, Назарованууд үглөөнэй 8 сагта тус тус мүнөө магазин нээгээд, үдын зоһарлаадаггүйгөөр, үдэнын 7 саг болотор ажаладаг хууштайбди. Ажалай иимэ гурим наймаалагшаднаа, нютагайхидта ехэл тааруу байдаг. Манай магазинда хэрэгтэй продуктууд, бараан, тэрэ тоодо хилээмэн, ургамалай болон хил тоһон, маргарин, хоёр-гурбан зүйлэй хүрпээ, конфетэ, хэдэн сортын пряник гэхэ мэтэ, үдөө наймаанда байдаг лэ даа. Тамхинда тахшуулай зүгөө үнэгүй, хямдашаг сэнтэй, үрэтэ болон ширээ (зуруул) үгы гөһөн зэмэлэлтэ, цол оройдоонье ородоггүй. Гэрэй эзэн хэрнүүд манай магазиннаа ямаршье сагта зунай,

үбэлэй хубсаһа хунар, гутал, сабхи гэхэ мэтые худалдажа абаха аргатай юм. Үхи хүүгэдэйшье хубсаһа хунар, шархи гуталнууд баһал элбэг би. Амһарта жэмһэртын, гэр соохи хэрэгсэлэй зүйлнүүдэй ассортиментын үсөөншье хаань, худалдажа абахаар юумэн яһала олдохоор. Ажалай хубсаһаншье байха.

Удаан саг соо хэрэглэгдэдэг эд зөөри, хубсаһа хунарта, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг прибор болон түхээрэлгэнүүдтэ хууринай ажаһуушаднаа захиһнуудые уридшалан абаад, баазануудта ошоходоо, тэрэниие нь бэелүүлхэ гэжэ оролдогшобди. Магазиныудые даагшанар, товаровед Мария Ивановна Ковалева худалдан абагшадтай иимэ захиһнуудта ходоодоо онсо анхаралаа хандууддаг юм.

Мүнөө сагта ябажа юмээрэ худалдаха гэшшэ онсо удха шанартай. Манай эмхиин хүдэлмэрилэгшэд харадаа нэгэ гү, али хоёр дахин эд бараагаа абажа, жэшээлхэдэ, Жэрэмэй зонын хуурин, тосхонуудаар гарахадаа, яһала олзо оршотой һөөргөө бусадар заншалтай болонхой. Би энэ хара соо өөрөө Хандагатай ба Харитоново хууринуудаар ябахадаа, өөхэдэйнгөө нютагай зониие ходоодоо хангажа байдаг шухаг гэхэ гү, али үргэн ассортимент эд бараануудые, нилээд олон зүйлэй продуктуудые абаашажа наймаалбаб.

Иигэжэ хүдэлхэдөө, нютагайнгаа зонһоо зэмдэ хүртэхгүй байна ха юмши. Өөрөөшье өөрынгөө хэһэн ажалаар сэдхэлээ хананги байхаш. Мүнөө сагта хүнүүдые хэрэгтэй юмээрнэ хангаха гэшшэ угаа орёо юм ааб даа.

Ехэ-Хунилын худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд өөхэдэйнгөө ажалье хэжэ, бүтээжэ шададаг гэжэ нэгэ баримта дээрэнхэ харуулһуу. Мүнөөнэй энэ хүндэ хүшэр сагта эд бараанай эрьсээр яһала олзо оршотой хүдэлжэ ябанабди. Худалдажа абаһан юумэн дээрээ өөхэдөө балай ехэ нэмэлтэ сэн табингүйгөөр наймаанда гаргадагбди. Өөхэдтөө олзо орцо оруулха хэрэгтэй ха юм. Тэрэнээ мартажа огто болохогүй. Тусхайлан хэлэбэл, байгша оной хоёр квартал соо манай коллектив 20 миллион түхэригэй сэлбэр олзо оршотой гараа нэн. Гурбадахи кварталтай туршада олзомнай үшөө дээштэ байхаар хүлээгдэнэ.

Мүнөөнэй энэ орёо сагта оролдосотойгоор хүдэлхэдөө, шуран бэрхэ байхадаа, хүдөөгэй худалдаа наймаае ёһотойл хэмжээндэнь хүргэхэ аргатай гэжэ ехэ-хунилынхидай дүй дүршэл дээрэнхэ харахаар, мэдэрхээр байнал даа.

Е. СЕМЁНОВА.

Тарбагатайн аймагай Ехэ-Хунилын ажахын тоосоогоор хүдэлдэг худалдаа наймаанай предпритийн магазиние даагша.

МОНГОЛ, ШВЕД АЙЛШАД

Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй Уласхоорондын Федерацийн бүлэгтэнүүд Женевэ хотоһоо Россин Федерацийн хэдэн республика, хизаарнуудта, тэрэ тоодо Улаан-Үдэ хүрэхэ ерэнэн байна. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, швед Алексей Гартинский, монгол эхэнэр А.Баярмаа, швед Ларс Биргегад гэгшэд болоно.

Айлшад Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй хүдэлмэри республика дотор ямараар табигданхайб, хэндэ ямар туһаламжа үзүүлэгдэнэб гэхэ мэтэ эмхидхэлэй асуудалнуудаар һонирхоно,— гэжэ республикын Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ В.П.Балданова хоорэнэ.

Алексей Гартинский ерэнэн үдэртөө Улаан-Үдын хүүгэдэй 2-дохи больницын Улаан Хэрээһэнэй эмхиин тоосоото хунгалтын суглаанда байлсажа үлбэртэнэн үхибүүдэй ямар туһаламжа, тэдхэмжэ абадаг байһантай дүтөөр танилсаба. Удаань холоһоо ерэнэн айлшад Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй Ивалгын, Сэлэнгын, Хаягтын аймагуудай хүдэлмэритэй танилсахаяа ошонхой. Республикын Улаан Хэрээһэнэй бүлгэмэй түрүүлэгшэ В.П.Балданова айлшанаа үдэшэжэ ябана. Нүгөөдэ хоерын Саха (Яхад) Республика, Хабаровск хото ошонон байна.

Б.ЦЫРЕМПИЛОВ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

БУРЯАДАЙ ХУНГУУЛИЙН 9-ДЭХИ ОКРУГҮУО РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ФЕДЕРАЛЬНА СУГЛААНАЙ ГҮРЭНЭЙ ДҮҮМЭДЭ ДЕПУТАДЫЕ ХУНГАХА ТАЛААР ОКРУЖНОЙ ХУНГУУЛИЙН КОМИССИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

1. "Россин Федерацийн Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутадуудай хунгалтанууд тухай" Россин Федерацийн Хуулийн 19-дэхи статьяда үндэһэлэн, Буряадай хунгуулийн 9-дэхи округһоо Россин Федерацийн Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутадай хунгалтануудые үнгэргэхэ талаар окружной хунгуулийн комиссийн эрхэ түлөөлэгэнүүдэй гүйсэдхэлые Буряад Республикын хунгуулийн комиссида даалгахы.

2. Тус Тогтоол Россин Федерацийн Түбэй хунгуулийн комиссида эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото, 1995 оной сентябрийн 8.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГААР (1995 ОНОЙ ИЮНИЙН 22-ОЙ, № 149) ТОМИЛОГДОХОН БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУНГУУЛИЙН КОМИССИЙН ГЭШҮҮД ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

Буряад Республикын Конституцийн 86-дахи статьятай ба "Буряад Республикын хунгуулийн комисси тухай" Буряад Республикын Хуулийн 2-дохи статьятай зохицуулан, Буряад Республикын Президентын Зарлигаар (1995 оной июнийн 22-ой, № 149) томилогдохон Федерацийн субъектын хунгуулийн комиссийн гэшүүдые Буряад Республикын хунгуулийн комиссийн гэшүүдээр баталһа:

1. Баранникова Лидия Яковлевна - Буряад Республикын архивуудай хэрэгсэлэй талаар комитэдэй түрүүлэгшэ, Буряад Республикын Эхэнэрнүүдэй холбооной гэшүүн;

2. Дашиева Нина Тожиловна - Хориин аймагай захиргаанай гулваагай орлогшо;

3. Дедюхина Людмила Иннокентьевна - Октябрьска районной захиргаанай гулваагай туһалагша;

4. Ивайловский Дмитрий Александрович - Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Аппарадай Гүрэнэй албангай, кадрова политикын болон нютагай захиргаануудтай хүдэлмэрийн талаар комитэдэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо;

5. Индукаева Любовь Ивановна - Россин Федерацийн Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын депутат А. Н. Мурашовой туһалагша; "Демократический выбор России" партиин гэшүүн;

6. Кропачев Александр Семенович - Хойто-Байгалай аймагай "Садко" гэжэ предпритийн директор;

7. Мункуев Дмитрий Цыдендамбаевич - Хяагтын аймагай захиргаанай хэрэгүүдые эрхилэгшэ;

Тус Тогтоол 1995 оной июнийн 22-һоо хүсэндөө оронхой.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото, 1995 оной сентябрийн 8.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ТҮБЭЙ ХУНГУУЛИЙН КОМИССИЙН ГЭШҮҮДЫЕ ТОМИЛХО ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТОГТООЛДО (1995 ОНОЙ ИЮНИЙН 22, № 168-1) ХУБИЛАЛТАНУУДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

1. Буряад Республикын Түбэй хунгуулийн комисси тухай" Буряад Республикын Хуулида үндэһэлэн, гол тоолой нэрлэхэ болон текстһээ "Түбэй" гөһөн үгэ болуулха.

2. Тус Тогтоол томилогдохон үдэрһөө хойшо хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото, 1995 оной сентябрийн 8.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ХУНГАЛТАНУУД ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИДА ХУБИЛАЛТАНУУД БОЛОН НЭМЭЛТЭНҮҮДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

1. "Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай хунгалтанууд тухай" Буряад Республикын Хуулида хуули хуули болон нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули баталха.

2. Заагдаһан Хуулида гараа табиһын, олондо соносхоһын тула Буряад Республикын Президентэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ хото, 1995 оной сентябрийн 9.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Тогтоол

"БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДАХИ НИИТЫН АЮУЛГҮЙЕ САХИДАГ МИЛИЦИ (НЮТАГАЙ МИЛИЦИ) ТУХАЙ" БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хурал иигэжэ тогтооно:

1. Буряад Республикадахи ниитын аюулгүйе сахидаг милици (нютагай милици) тухай" Буряад Республикын Хуули баталха.

2. Заагдаһан Хуулида гараа табиһын, олондо соносхоһын тула Буряад Республикын Президентэ эльгээхэ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. СЕМЁНОВ

Улаан-Үдэ хото, 1995 оной сентябрийн 8.

Баян-Гол "Баян-Гол" эблэдэ Радна Намжилов хоёрдохи жэлээ хонин хүдэлнэ. Сэнэдхэн гэжэ газарта тэрэ 300 хонин харууһална.

Ууу хониншон Р. Ц. Намжилов хаяхан олоой заншалта зүблөөндэ түрүүшынхэ абаба.

ТАГ ДЭЭРЭ: Р. Ц. Намжилов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Буряадай арадай артист, поэт Чингис Гуруевай 50 наһанай ой гүйсэбэ

СЭБЭР НЭШХЭЛ

Алишье орон нютагай намтар түрэн үринэрэйнгөө аша габьяаһаа дуудыдан бүридэжэ, тэдэнэйнгээ үйлын үриһөө уламжалан, саашадаа хүгжэнэ, зарим сагта доройтолгодо дайруулбашье, энэ түбин эрхэ байдалай долгинодо нэшүүлэн, урагшаа тэгүүнэ.

Эдэ бүгдэ оршолонто күртэмсэн эгэршэгүй ёһо жама гэжэ эрхэ саһаа ойлгогдогшье бол, хүн түрэн амитанай бүхы наһанинь орёо зангилаата асуудал мэтээр үетэн бүхэнэй урда элдэб янзаар дахин-дахин үзэгдэжэ, үдэрэй наһан, хүнийн зүүдэн болон сэдхэлдэнэ шургана.

Буряадай гүрэнэй драмын академическэ театрай тайзан дээрэ "Үнгэтэ күртэмсэ" гэжэ түрүүшынгээ зүжэгэй табигдахада, эндэхи бэлигтэнэй нэтэрүү оролдосо гаргажа, сэдхэлэйнгээ бүхы хүсье элсүүлэн, энэ зүжэгые дэлбэлэн харуулхыг эрмэлзэдэгынэ намда ойлгогдожо эхилэе лэн.

Иимэ унжагай оролтогүйгөөр нютагайнгаа бэлигтэй хүбүүдэй нэгэн Буряадай арадай артист Чингис Цыренович Гуруев тухай хөөрхэ хүсэлни бэлхэгүй шэнги байба.

Тээшье хүн боложо түрэхэдөө, абажа ерэнэн бэлигэ танижа, олоной аша туһада тэрэнээ дүүрэнээр зориулагшад тухай хөөрхэ гэшэ тиимэшье амархан хэрэг бэшэ. Илангаяа зохёохы ажалынгаа зали соо, энэ наһанайнгаа наранай һаял үдэ шахажа ябаха үедэнэ тэрэнэй габьяае дурдахань тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ ёһотой.

Зохёохы ажалтанай 50 наһа гүйсэхэдэ, болбосоронги хаһадаа хүрэхэ гэжэ хэлсэдэг заншалай бии тула арадай артистын алтан оёе тэмдэглэһэн эдэ үдэрнүүдтэ уран бэлигтэй саашадаа улам хүсэтэйгөөр бодохын урманда намтарайн үе шатанууд мэтэ зарим тэдэ баримтануудые эндэ дурдалтай.

Күртэмсэ дэлхэйе үймүүлһэн дайн дажарай дариин хорон утаанай агаарта үзэгдэһөөр байха хирэндэ, Илалтата жэлэй намарай эхин һарада Хэжэнгын бугын урамдаага Хөөрхэ нютагта Чингис гэжэ омог нэрэ абажа ябаха хүбүүн түрэхэ, амгалан байдалай үлзы хэшгэй үри хүүгэн мэтэ эндэхи зоной сэдхэл баясуулба.

Эжынгээ һаадаг хамтын ажалай үнээдэй мөөрөөн соо, хүхын дуугаар эдэлһэн түрэнэн

дайдаа эльгэлэн, олон үетэн нүхэд соогоо хүбүүхэн бордойбо. Арбан жэл соо эрдэмэй эхин хэшэгтэ хүртэжэ, энэ наһанайнгаа зүргэ адуутуй таниха хаһадаа ерэхэдээ, Ленинград хото зорижо, театрай хүгжэмэй болон кинематографиин гүрэнэй институтта буряад студийн оюутан болобо.

Табан жэл соо артистын мэргэжэл шудалха үедөө дэлхэйн бэлиг ехэтэй зүжэгшэдэй дээжэ бүтээлнүүдтэй танилсажа, хүн заяатанай хэр уһаа зүрилдөөтэ асуудалын боложо тодордог һайн муухойрой хөмөрлодоной элдэб ёһоной үнгэ шэнжые анхаржа эхилэе бэлэй.

Изагуур сагаан сэдхэлэй хизаарлашагүй үлзы дэмбэрэлэйн мандаагыг, һохор хара наһанай орёо арга мэхын мухардан хүндэгыг уран бэлигэй онол аргаар тайлбарилан харуулаха абыаста хүрэхэ шадаха зорилгонь Чингис Гуруевай саашанхи зохёохы ажалын гол удхань болохоор үндэлһэлбэ.

Буряадай искусствын классическа бүтээл болоһон Ц. Шагжинай "Будамшуу" зүжэгтэ бали һорниин роль мэргэжэлтэ артистын диплом хамгаалгада онсо удхатай лэн. Энэ институттай хоёрдохи буряад студийн оюутанай бэлүүлһэн "Будамшуу" зүжэг болбосорол түгэс бэлдэхэлтэй артистнарай манда бии болоһые гэршэлһэн гэшэ. Мүнөө тэдэнэрнай дээгүүр бэлгэ шадабаритай артистнар боложо тодоронхой, залуу үетэнөө дахуулжа, тайзанай оньһон аргада шэлжүүлэн ябадаг ааб даа. Тэдэнэй эбтэй бүлэ соо артист Ч. Гуруевай бэлиг шадабари зүжэгһөө зүжэгтэ хурсадан һалбараа гэшэ.

Эхин түрүүшын бүтээл уран бэлигэ хүнэй саашанхи зохёохы ажалда тон шухала удхатай гэжэ хэлсэдэг. Хомхой хобдогой жэбэдэ сэдхэлээ эдүүлһэн һорни баянай роль гүйсэхэдөө, тэрэниие шобто хаража, гасаалһан маягаар наадабал, зарим харагшадтай эрилтын ханахашье һаань, иимэ хүнүүдэй төврилгын далайн мунхагай харанхы соо зөөриин пуналда нэрбүүлһэн зоболонтой байһые, халдабарита энэ тахалайн аюултайе дэлбэлэн харуулаха зорилго артистнар өөһэдтөө табидаг байха. Түрүүшын харасаар

обөөрогдошогүй гүн удхыг олондо ойлгуулха уран бэлигтэй шэди эндэ хэрэгтэй ааб даа.

Чингис Гуруев энэ рольһоо эхи татан, аяар наа гаран зүжэгүүдтэ хабаадахада, артист мэргэжэлтын энэ бэлигтэ түшгэлдэгынэ элитэ боложо үгэнэ гэжэ намда һанагдана. Зохёохы намтартайн дүтэ танилсаха болоод байхадаа, наадаһан рольнуудаа дурдахынь артистда дурдахадамни, бүхы дэлхэй дээрэ суутай зүжэгүүдһээ эхилээд, һаял рампын гэрэл үзэһэн зохёолнууд хүртээрөө тоологдобо. Тайзан дээрэ артистын ами оруулһан хүнүүдэйн ажаһууһан саг, эрмэлзэхы сэдхэл, абари зан тон өөрсэ, хоорондоо тад ондоонууд шэнги. Жэшээлэн хэдхэниинь дурдабал, В. Шекспирэй "Зунай хүнийн зүүдэндэ" - Оберон, Г. Гессын "Сиддхартата" - Готама, Акутатавын "Зүнтэгэй үгэдэ" - Тайжа, Н. Дамдиной "Арадай баатар Гэсэртэ" - Бухын Эбэр, энэ хөөрөөнэй эхин дээрэ дурдагдаша "Үнгэтэ күртэмсэдэ" - Миларайба богдо гэхэ мэтшэлэн тон өөрсэ ёһоной, бэе бээдэ харша ёһоной түхэл шэнжэтэйшүүл болоно. Үшөө саашан дурдахада, мүнөө үеын байдал харуулһан Ю. Вондаревой "Берегтэ" - Дицман, Б. Эрдынеевэй "Галуунууд бусаба" - Баяр, Г. Башкуевай "Өдөө харыш" - Мадаев...

Эндэ артистын зохёохы ажалай үргэн далайса тэмдэглэхэ зэргэтэй. Зүжэг бүхэндэ янза бүрийн түхэл шэнжэтэй, мүн лэ элдэб удха өөртөө шэнгээһэн хүнүүдэй образ үнэншэмэ тодоор байгуулгада ехэ оролдогһоо гадна артистын өөрын нэшхэл, хурса зориг хэрэгтэй.

Артист бүхэндэ тон өөрын наадаха маяг зарһам байдаг ааб даа. Энэниинь зүжэг найруулагшадтай адуугүй зүб танижа, наадаха рольдон шэлжүүлгэ тон ехэ удха шанартай. Энэ талаар Чингис Гуруев яһал аза талаантай хүн. Буряадаймнай бэрхэ режиссернууд Б. Аюшин, Б. Цыренжапов, Ф. Сахиров болон бусад тэрэндэ нилээд ехэ нүлөө үзүүлһэн байха.

Богонихон энэ хөөрөөн соо артистын зохёохы намтар сүм багтаахын аргашьегүй һаа, бэлигтэй үшөө нэгэ шэнжэ тобшооршье һаа, дурдагдаха зэргэтэй. Тэрэнэй бэшэһэн уянгата шүлэгүүд, дуунууд олоной анхарал татажа байдаг.

"Хуһахан" гэжэ дууниинь мүнөөшье Буряадай радио болон телевиденээр анханайнгаа уран удхын хүсэн соо эдэлжэл байдаг.

Чингис Гуруевта байгааалин бэлэглэһэн, бурханай үршөөһэн түрэлхиинь хэшэг ажабайдалдамнай бии боложол байдаг асуудал дэлбэлгэдэнэ үлзы дэмбэрэлтэй. Хэзээдэ шэнээр дабтагдан байдаг энэ асуудалда, харюу бэдэрэлсэжэ, үе сагайнгаа эрхэ байдалай долгин соо эдэбхи түгэс ябаха гэшэ хүн түрэнэн заяанай эрхим удха.

Иимэ удхын туханда хүрэхэл, энэ наһанай мүр сараагүй үнгэтэн ошохогүй, үйлымнай үрэ хойто сагуудтахи хүнүүдэй ажабайдалда сэсэг набын дэлбэ мэтэ бадаржа, арюухан хангалаараа сэдхэлэнь үргэн баясуулха. Энэ нангин удхын зүргэ таниһан нютагаймни бэлигтэй хүбүүнэй зориг сэлмэг тэнгэридэ тодо хурсаар толорхоёо улам эршэтэйгээр тэгүүлһэй. Тиигэжэ орон нютагайнгаа намтарта аршаанай үлзытэ дуһал сүршэг лэ.

М. БАТОИН,
драматург.

Чингис ГУРУЕВ

ХӨӨРХЭ НЮТАГАА МАГТАНА

Дайда дэлхэйн шэмэг,
Дээдэ-Хэжэнгын эхин, -
Эхэ нютаг Хөөрхэдөө
Эрхэн зоригжо ерэнхэйб.
Номин хүхэ агаар,
Ногоон тайгата хизаар...
Энэ һайхан дайдаа
Эльгэ зүрхэньөө энхэрнэб.

Мүнхэ сагай аршаан -
Мүнгэн Хужарта нууртаа
Баян-Дэлгэр алдартай
Буурал баабайдаа шүтэнэб,
Үнэр баян байдал,
Үнэн ажальша арад, -
Үрэл үгөөр хандажа,
Үлгы нютагаа магтанаб...

АРБАЙ ТАРЯАМНАЙ
ДЭЛГЭРНЭЙ!

Аажамхан хабарай ерэхэдэ,
Ажалаа таряшад эрхилжэ,
Алтанһаа үнэтэй шэниссээ
Аглагхан дайдаараа тарина, -
Ажамидарал заяагша
Арбай таряамнай дэлгэрнэй!
Нажарай үе саг сарюухан лэ,
Наранай элчэдэ шаруулжа,
Сэнхирхэн энхэлгэ тэнгэрийн

Шэдитэ бороогоор ундагша,
Ажамидарал заяагша
Арбай таряамнай дэлгэрнэй!
Залаалан, долгион ургахында,
Жаргалтай, омогтой угта,
Эдэшэн шарлажа элбэгжэ,
Этигэл баяраар хүлэе, -
Ажамидарал заяагша
Арбай таряамнай дэлгэрнэй!

ЭХЫН ЗАХЯА

Эжы, эжымни -
мүнхэ нарамниш даа,
Эгээл һайханаар
һанагдараг дуумниш даа, -
Халуун зүрхыем
энхэрэн татанаш даа,
Харгы залажа,
үрэл хүргэнэш даа:
- Эрдэм үзэхээ
холыг зорихоогоо,
Эрын соло
олоһой, үримни, - гэжэ,
Аласай замда
намайгаа үдэшөөлши даа, -
Ашыеш харюулжа,
баяр хүргэнэб даа.
Эжы, эжымни -
бата найдалниш даа,
Энэ наһанайм
гүмүүхэн тулгамниш даа, -
Сэнэг ехэтэй
һэшхэли болонхойш даа,
Сэсэн үгөөрөө
хургаал үгэнэш даа:
- Ажабайдалнай
орёо хүшэр юм даа,
Алдуутгүйхэнөөр
ябаарай, үримни, - гэжэ,
Анханһаа намда
батаар дйгуулаалши даа, -
Ашыеш харюулжа,
баяр хүргэнэб даа.
Эжы, эжымни -
үлзы хэшгнниш даа,
Энхэ заяатай
гаруухан жаргалниш даа, -
Аша, гушаяа
тэнжээжэ үргэнэш даа,
Аажам тэнюунээр
зугаа дэглэнэш даа:
- Хүнэй бэргыне
хүнүүг сэгнэдэг юм даа,
Хүхюун, дорюун
Ябаарай, үримни, - гэжэ,
Оһолтой һанал
боголын сэхэлнэлши даа, -
Ашыеш харюулжа,
баяр хүргэнэб даа!..

ХУДАГ

Зунай аалма халуун соо
Зуһалан тала зэрэлгээтэнэ, -
Зуһалан талын зэрэлгээтэн соо
Зураг шэнги толотоһон
Үнэншэмэ һайхан хубитай
Үргэмжэтэй худаг харанам...
Урданай хүнэй бууса дээрэ
Уранай гараар бүтэһэн гэжэ.
Шэнхэн модоной урманда
Шэнхэн заандаа үлэнхэй.
Сэбэр тунгалаг шанартай
Сээл харахан уһаараа -
Улад зоной, амитанай
Ууха ундан - ажамидаралын;
Олон талгаа жэлнүүдэй

Ододорон һэтэ үнэрөөшье
Анхан мүнэдэлһэнһөө хойшо
Ангажа, шэргэжэ байгаа,
Арадайм баян сэдхэлшүү,
Алтан һаба соогоо дэлбэрэ,
Омог хүхюун шэнэ сагта
Олзо бичэ гээд орхигдоогүй
Эгээлэй байдалда найдагшай
Энхын сарюухан худаг -
Уһа үрэмдөөд гаргажархай
Онһон аргаар бүтэһэн
Мүнөө сагайнгаа шарай
Мүнхын һүлдэ гэгдэнэ;
Ерэхэ үеын хүгжэлтэдэ
Үрэл мэтэ һанагдана.

СОЁЛОЙ НОНИН

УРАН ЗОХЁОЛШЫН ДУРАСХААЛДА

Байгша орой сентябрийн 15-да Буярадай мэдээжэ уран зохёолшо, журналист, редактор Матвей Михайлович Осодоевой 60 жэлэй ойдо зориулагдаһан уран зохёолой үдэшэ городской түбэй библиотекэ соо үнгэрбэ. Тус үдэшые Буярад Республикын Уран зохёолшодой холбооны правлени эмхидхэһэн байха юм.

Уран зохиолшын зохиохы зам тухай хэлэ бэшгээй эрдэмэй кандидат, Буряадай багшанарай институтдай доцент М. М. Хамгүшкеева элидхэл хэбэ.

Матвей Михайлович Осодоевой бага балшар наһаниинь дайн дажарай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ үнгэрөө. Тэрэ бүри бага наһанһаа эхилээд, нутагайнгаа үбгэд хүгшэдые дахажа, ажалай амта таниһан юм.

Нютагайнггаа бэлэгтэй хүбүүнэй уран зохёолой үдэшгэдэ хабаадахаяа хүршэ Эрхүүгэй областьюо олон тоото айлшад ерээ. Онын районой захиргаанай зүгһөө Бүгэдэ баряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй вице-президент Гавриил Николаевич Богданов, "Ажалай тут" газетын редактор Лев Спиридонович Павлов, Үлээ нууринай захиргаанай гулваа Афанасий Николаевич Намсараев, мүн тус нууринай дунда хургуулийн буярад хэлэнэй багша Булгита Александровна Вахрамеева нурагшадтаяа ерэгжэ, бэлэгтэй хүбүүнэйнгээ ажабайдал тухай, зохёохы зам тухай дулаан үгэнүүдые дурдаһан байна.

Матвей Михайлович Осодоевтай сугтаа Литературна институт да хурахан нүхэдын - Буряадай телерадиокомпаниин түрүүлэгшын орлогшо Доржо Осорович Эрдынеев, Буряадай номой хэблэлэй уран зохёолой таагачы даагша Владимир Бадмаевич Намсараев, мүн хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, профессор, нутагайнь хүбүүн Михаил Иннокентьевич Тулохонов, "Буряад үнэн" газетын редактор Ц. Б. Цырендоржиев болон бусад уран зохёолшо тухай дурасхаалы үгэнүүды хэлэбэ.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Гансал өөрынгөө республикада
бэшэ, харин бүхы орон соогоо
мэдээжэ болоһон Зүүн зүгэй
хатарай "Лотос" (Бадма сэсэг)
ансамбль Итали орондо

“АППАССИОНАТЫН” ҺҮРӨӨТЭ ХҮГЖЭМ

НҮҮДЭЙ жэлнүүдтэ хаа хаанагүй классическа хүгжэм “харшын саагуур” түригдэжэ байгаа. Ехэ-ехэ концертын залнуудай тү, али театрай тайзанһаа, үгышье һаа, залуу дуушдай урилдаанда “нүсэгэн” ритмтэй, бэе бээдээ абдли шэнгээр түшгэгэнхэн хүгжэм лэ тархи-түрүүш мунсадаха, манаруулха, һаруу хайхан нэгшье мэдэрэл асархагүй. Гэбэшье заримдаа хүгжэмэй ёһотой хайндэр тудалдаг байна.

Баяхан Буряад Республикын гүрэнэй филармониниин концертиг зал соо хүгжэмшэд, юрэл хүгжэмэд урлаашад олоорой суглараа. Ушарын гэхэдэ, Бельгийээ ерэхэн пианист Патрик д Хоогс гэшэ классическа хүгжэмэй концерт харуулха байгаа.

Нааданайнь программа хайн, һонин. Жэшээн, агуухэн немец композитор Людвиг ван Бетховений (**Bethoven** гэжэ немецүүд өһөдөө хэлэдэг юм даа). "Аппассионата" гэжэ нэрэтэйгээр хүгжэмэй түүхэдэ ороһон 23-дахи ля-минор сонатые шагнаһан зон сэдхэхэлэ нилээд ханаһан байха.

Шалдугийн боломжон композитор энэ зохиолыг бүхэл бүтэн зориггоо гаргасан ха юм даа.

Саашань тоолобол, австриин композитор Франц Шуберт (1797-1828) "Соната дөрөвдүх Француз композитор Клод Дебюсси гэгдэн "Алтан загалан", нүгөөд Француз композитор Морис Равелиин (1875-1937) байгаали зураглал фортепиано зохиолнууднаа "Унахай намай гэжэ пьеса, американ композитор Джордж Гершвинэй гурбан прелюди гүйсэхэд хууушынхнь "Порги Бесс хоёр" гэсэн опера манай оперно театрай тайзан дээрэ наяд онгог табидаган байха.

Хүгжэмэй нарин хургуулитай, уян, хургата Патрик д Хооге гэжшын ордохото шагнахан хүн бүхэнэй шэхэндэ шэдэгтэ хүгжэ аялга хухалханууд мүнөөндэ эдэлхээр гэжэ ханагдана. Дэлхэйн олон орохуу аяншалжа, уран бэлгээ харуулан энэ хүгжэ манайхидта хайхан үдэшэээ бэлэглээ гэсэн

Ц. ШЫРЕНОВ

ИТАЛИНАА БУСАЖА ЕРЭЭД...

үнгэргэгдээн уласхоорондын фольклорно фестивальда хабаадаганаа хаяхан бусаба. Тэндэ харуулхан наадаая сентябриин 14-дэ буяад драмын театрай тайзан дээрэ табижа, олонийтэ хонирхуулба.

Театртай танхим соо хүн зон дүүрэн. Хүшэгийн нээгдэхэд, арадай инструментовын оркестрэй хүгжэм доро Россин соёлой бабяата хүдэлмэрилэгшээ Валентина Цыденовна Дамбуева, Бурыад Республикын арадай артистка Хажидма Аюржанаева, Туяна Холбоевагшлэдэй "Бурыад дуунуудай баглаа" хангиурдахадань, уян нугархай бэтэй басагад бурыад арадай хатар гүйсэдхэнэ.

Уданшьегүй тайзан дээрэ Монгол оронхоо уригдажа ерэхэн хүтжэмшэн Баттувшин "Хөөмийн холбоо" гэжэ монгол арадай дуу морин хуур дээрэ гүйсэхдөөд, хоолойгоо хашажа дуулаба. Нүүлээрнь лимбэ дээрэ шадмар бэрхээр наадажа, олоной найшаалда хүртэбэ.

Үнишье болонгуй, Валентина
Цыденовна тайзан дээрэ дахинаа

гаража, "Түнхэнэй аялгануудыг" зэдэлүүлээ. Ансамблийн залуу хатарша хүбүүд Зоригто Хусаев, Сергей Раднаев, Баяр Цыдыпов гоё найхан хубсааһа үмдэнхэйгүүд, "Жалам хар" - гэжэ монгол арадай хатар абьяастайгаар хатарнад.

Хүний дэвсгэлийн хөгжилд хамгийн
"Баггал" ансамблийн дуушлан
Туяна Холбоева
"Айлшалуулаарай", "Нүхэр" гэжээ
буряад арадай дуунуудыг, Буряад
Республикын арадай артистка
Хажидма Аюрганаева Ю.
Ирдынеевэй "Эрхээ ягаааш", П.
Дамирановой "Захьяа" гэжээ
дуунуудыг нэрлэж альга
ташлаган дордуулаа. Һүүлээрнь
ансамблийн хатарша хүүбүүд,
басагад монгол, эскимос, коряк
арадуудай хатар, дуунуудыг
шадамар бэрхээр гүйсэхдөө.

Концертын хүүлээр тус ансамблийн уран найзтайгаа хүйтэлжээ. Россия соёлын габыага хүдэлмэрлэгч Дандар Баалуувтай хөөрлэдбэбди: Манай ансамбль уласхоорондын фольклорно фестивалда хабаадахар Итали үрригдahan байна. Дэлхэйн олон гүрэнэй түүлэлэгшэд энэ фестивалдаа

ерэбэ, Жэшээнь, Израиль, Урда-Корей, Эквадор, Боливи, Шэнэ Зеланди, Англи, Германи, Польшо болон Колумбиhaа айлшад буугаа.

Манай "Лотос", Воронеж хотын фольклорно ансамбльнууд
Россие түлөөлхэн байна.

Июлиин 27-до Москва-Милан гэжэ авиарейсээр Итали хүрэгжэ ерэбэди. Маанадые Верико, Кастильган Делуго, Корройоль гэжэ хотонуудта арба-арбан үдэрөөр байлгаба. Үзэсхэлэн хайхан Венеци, Флоренци, Болони, Рим, Милан болон эртэ урдын Азизи, Орвието, Санта Мария де Анжел хотонуудаар маанадые абаашажа, танилсуулан байха юм. Одоол зүөө хараагүй юумээс хаража, сэдхэлээ ханаһан байнабди. Бидэ концертээ томо томо хотонуудай талмай болон тайзан дээрэ үдэшэ бүри табидаг байгаабди. Манай ансамбль дуу хатараараа, хубсаһа хунараараа, буряад арадайнгаа хуушан зүүдхэлүүдээрээ харагшадые ехэтэ һонирхуулаа.

— Хажидма Аюржанаева
Италяр ябахдаа, "Санта

Лючия" гэж дуу итальян хэл дээрээсээжэлдээд дуулахан болно. Хатаршаднай итальян аран хатар наадандаа нураа, богон хэлэхдээ, бидэ ехэл олон тал талатай, нүхэдтэй болоод, Дандар Жапович хөөрэнэ.

Энэ уласхооронд фестивалд орохоодогч "Годли" фирмэ (директор Байминов В. А.) мүнгэнэй тахуа хүргэһэн байна. Байминовын тахуа хүргэһэн байрлалд тэрэнэд хэзэр хүргэһэнбди. Жэшэнь, Ислам Голланди, Франци болон башад баруун зүгэй гүрэнүүдэд тахуа үшөөшье олон урилгануу Тээд ошохо болоходо, мүнгэн баһал дутагдана. Манай Сел министрствэд мүнгэн байр Ансамбль уран бэлигээ хүрсэдхаже, үндэр шатадх хүсэлэнтэй.

Б-Д. БУДА
манай

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Бур
арадай артистка Х. Аюура
арадай инструмент
оркестр наадажа байна.
М. ШАНТАКОВОЙ

М. ШАНТАКОВОЙ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительств

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. П.,
ЖИЖИГОВ Б-М Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай
орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор),
РИПЧИНОВ С.Д. (редакторай орлогшо), САМБЯТОВА Т.В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ,
Каландаришвилиин
йлсэ, 23, "Буряад үнэн"
газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2
хууданан хэмжээтэй
Индекс 50901. Хэзэг
4800.
Стереотипта
гушаагдаһан саг 17.1

Буряад Республикын республиканска
типографида газетэ хэблэгдээ.
Директорайнь телефон: 2-40-45.
Б-0079-дхи номертойгоор бүрдхэд
абтанхай.
Заказ №177.

Редакцийн телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, хяруусалгата секретариин - 2-50-52, секрстариадай - 2-60-91, тахуу нийтгын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социальнo-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуудинуудай - 2-60-91 (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Машинист корреспондентнууд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61, Баргажаңда - 91-6-40.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-08.